

ŠVIETIMO POLITIKOS IŠŠŪKIAI

Lietuvos universitetinio aukštojo mokslo politikos iššūkiai

Jo Ritzen

Professorial Fellow of International Economics of Science,
Technology and Higher Education
United Nations University Maastricht Economic
and Social Research Institute on Innovation and Technology
Address: Keizer Kareplein 19, 6211 TC Maastricht, the Netherlands
Tel. (31) 043 3884439
E-mail: Ritzen@merit.unu.edu

Rimantas Želvys

Profesorius socialinių mokslų (edukologijos) habilituotas daktaras
Vilniaus universiteto Edukologijos katedra
Universiteto g. 9/1, tel. (370) 5 266 76 26
El. paštas: rimantas.zelvys@f.vu.lt

Straipsnyje nagrinėjami Lietuvos universitetinio aukštojo mokslo politikai išskylančios iššūkiai ir kintamas universitetų vaidmuo, formuojant XXI amžiuje absolventams būtinas kompetencijas. Aptariamos šiuolaikinių absolventų įsitvirtinimo darbo rinkoje galimybės ir studijų pertvarkymas, siekiant formuoti reikiamas kompetencijas. Tam būtina suteikti universitetams didesnių finansinių ir vadybinių galių. Nevyriausybinių organizacijų „Didesnių galių suteikimas Europos universitetams“ analizuoja valstybės vaidmenį, lemiant universitetų struktūrą ir veiklą. Pagal šios organizacijos 2008 metais atliktą vertinimą, Lietuvos universitetai, palyginti su kitomis Europos šalimis, turėjo daug mažiau finansinės autonomijos, šiek tiek mažiau politinės autonomijos ir kiek daugiau nei vidutiniškai organizacinės autonomijos. Palyginti su kitomis šalimis, Lietuvos mokslui skiriama BVP dalis yra maža. Moksliniai tyrimai nėra koncentruojami tose srityse, kur Lietuva galėtų būti sąlygiškai konkurencinga. Studijuojančiųjų aukštosiose mokyklose ir įgijusių aukštojo mokslo diplomą procentas Lietuvoje yra aukštesnis už Europos vidurkį. Kita vertus, užsieniečių, studijuojančių Lietuvoje, procentas yra nedidelis. Lietuva taip pat pasižymi mažu darbo produktyvumu (šiek tiek daugiau negu 50 proc. vidurkio), mažas yra intelektualinės veiklos darbuotojų procentas, ir atitinkamai mažas BVP, sukuriama vienam gyventojui, procentas (maždaug trečdalis vidurkio). Straipsnio pabaigoje pateikiama Lietuvos universitetinio aukštojo mokslo politikos tobulinimo siūlymų.

Pagrindiniai žodžiai: universitetai, aukštojo mokslo politika, didesnių galių suteikimas.

Įvadas

Pirmaisiais Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo metais įvyko reikšmingų pokyčių ekonomikos, švietimo ir kitose socialinio gyvenimo srityse. Atgavusi nepriklausomybę, šalis išgyveno dramatišką bendrojo vidaus produkto sumažėjimą (Kuodis, 2008), tačiau vėliau Lietuva įsitraukė į Europos Sąjungos iniciuotą konvergencijos procesą ir jos ekonominio augimo tempas tapo daug spartesnis negu turtingesnių Europos šalių. Vidutinis bendrojo vidaus produkto vienam gyventojui augimas 2000–2012 metais buvo 5,9 procento, o Nyderlandų arba Norvegijos (kuri nėra Europos Sąjungos narė) bendrojo vidaus produkto augimas siekė tik šiek tiek daugiau negu vieną procentą. Kita vertus, jeigu Lietuva, kaip ir kitos Vidurio ir Rytų Europos šalys, nori siekti konvergencijos tęstinumo, būtina esminė aukštojo mokslo sistemos pertvarka. Dėmesio centre turėtų atsirasti absolventų įsidarbinimo galimybių didinimas. Universitetai turėtų stengtis formuoti XXI amžiuje reikalingas absolventų kompetencijas ir atitinkamai organizuoti studijų procesą ir tiriamąjį darbą. Šią užduotį universitetai galės įgyvendinti tik jei jiems bus suteikta daugiau galių – tiek finansinių, tiek vadybinių. Naujausi pasiekimai, tokie kaip elektroninis mokymasis ir visuotinės atviros prieigos studijos (angl. *massive open online courses* – MOOC), gali padėti pagerinti Lietuvos aukštojo mokslo kokybę, derinant tradicinį ir elektroninį mokymąsi be didesnių papildomų išlaidų. Geresnę kokybę turėtų užtikrinti studijų diferencijavimas, kuris leistų suderinti potencialius studentų gebėjimus su universitetų pasiūla. Diferenciacija ir selektyvumas taip pat turėtų įsigalėti moks-

linių tyrimų srityje. Bent penkiasdešimt procentų moksliniams tyrimams skirto finansavimo turėtų būti nukreipta toms tyrimų sritims, kuriose Lietuva pajėgi konkuruoti tarptautinėje erdvėje ir galėtų gauti papildomą finansavimą iš Europos Sąjungos mokslo programų. Galiausiai, magistrantūros ir doktorantūros studijos turėtų vykti anglų kalba, nes Lietuvos aukštųjų mokyklų absolventai visų pirma orientuosis į tarptautinę darbo rinką. Kai kurie šalies universitetai net ir bakalauro studijas galėtų vykdyti anglų kalba. Ši pertvarka būtina, kad būtų parengta darbo jėga, galinti pagerinti tarptautinį modernių ekonomikos sektorių konkurencingumą. Būtent tokia pertvarka praėjusiais dešimtmečiais įvykdyta Nyderlanduose.

Absolventų įsidarbinimo darbo rinkoje galimybės

Per pastaruosius kelis dešimtmečius daugelyje šalių darbo rinkos pobūdis iš esmės pasikeitė. Technologijos akivaizdžiai laimėjo lenktynes su švietimu, vartojant Nobelio premijos laureato Jano Tirbengeno terminologiją. 1975 metais jis iškėlė absolventų pasiūlos ir darbo rinkos paklausos lenktynių hipotezę. Pasiūla gerokai padidėjo dėl labai padidėjusio aukštųjų mokyklų pajėgumo, atvedusio prie masinio aukštojo mokslo, tačiau paklausa didėjo dar sparčiau, todėl daugelyje šalių absolventų atlyginimai labiau didėjo ir nedarbo lygis buvo žemesnis, palyginti su asmenų, nebaigusiu aukštojo mokslo. Reikia konstatuoti, kad dabar stebime ne lenktynes, bet aukštyn kylančią spiralę: išsilavinimo pasiūla paskatino technologinius pokyčius, o jie savo ruožtu padidino aukštos kvalifikacijos absolventų paklausą. Padi-

dėjęs absolventų poreikis pakeitė ir požiūrį į pageidaujamas absolventų kompetencijas. Tiek darbo rinkos, tiek švietimo ekonomikos specialistai sutaria, kad, norėdami sėkmingai įsitvirtinti visuomenėje, absolventai privalo ne tik turėti reikiamų žinių, bet ir gebėti spręsti problemas, t. y. praktiškai panaudoti žinias, taip pat turėti komunikacinių gebėjimų, supratimą apie kultūrų skirtumus ir kultūrinę integraciją, gebėti sėkmingai dirbti komandinį darbą.

Tai anaip tol nereiškia, kad kiekvienas absolventas privalo turėti vienodą kompetencijų rinkinį. Absolventai, turintys skirtingus kompetencijų derinius, gali produktyviai dirbti įvairiose valstybinio ar privataus sektoriaus organizacijose.

Ne tiek jau daug pasaulio universitetų atsižvelgė į šiuos pokyčius ir pertvarkė savo studijų procesą taip, kad parengtų darbo rinkai tinkamus specialistus, užuot vien suteikę reikiamų žinių. Tai rodo esant rimtų universitetinio išsilavinimo kokybės trūkumų. Taigi, kaip reikėtų pertvarkyti universitetus ir pradėti rengti studentus, turinčius dvidešimt pirmajame amžiuje būtinas kompetencijas? Lietuva privalo turėti savarankišką strategiją. Ją įgyvendinti nebus lengva, nes pokyčius švietimo srityje yra bene sunkiausia įgyvendinti.

Didesnių galių suteikimas universitetams

Universitetai turi tam tikrų finansinių ir vadybinių galių. Aukštosios mokyklos žemyninėje Europoje yra daugiausia išlaikomos ir finansuojamos valstybės lėšomis. Todėl valstybės politika daro didelę įtaką, arba, tiksliau, nulemia aukštojo mokslo struktūrą. Valstybinės švietimo sistemos, kai vyriausybės vaidmuo vyrauja, atnešė didelę visuomeninę naudą, tačiau sykiu leido

šioms sistemoms tapti labiau konservatyvioms ir mažiau gebančioms prisitaikyti prie kintamų išorės sąlygų, palyginti su privačiomis institucijomis. Nevyriausybinių organizacijų „Didesnių galių suteikimas Europos universitetams“ analizuoja valstybės vaidmenį, lemiant universitetų struktūrą ir veiklą. 2010 metais įkurta organizacija siekia įgyvendinti šiuos jos steigimo manifeste deklaruotus tikslus:

1. Labiau diferencijuoti aukštųjų mokyklų misiją, kad ji kuo labiau atitiktų plataus spektro studentų poreikius.
2. Mobilizuoti universitetų potencialą siekiant skatinti inovatyvų mokymą ir mokymasi bei mokslinius tyrimus.
3. Padidinti Europos universitetų ir aukštojo mokslo sistemų tarptautiškumą.

Minėti siekiai galės būti įgyvendinti, jei Europos šalių vyriausybės pagerins aukštojo mokslo finansavimą ir sudarys galimybių studentų stipendijas ir paskolas laisvai perkelti iš vienos Europos Sąjungos šalies į kitą (Empower European Universities, 2010). Organizacijos „Didesnių galių suteikimas Europos universitetams“ iniciatyva buvo atliktas trisdešimt dviejų Europos šalių palyginimas (Empower European Universities, 2012). Tyrimo duomenimis, universitetai puikiai supranta, kad didesnių galių suteikimas yra labai svarbus, įgyvendinant švietimo tikslus. Pedagoginis ir administracinis personalas galėtų kuo geriau išnaudoti savo galimybes, organizuojant studentų mokymąsi ir kuriant į tikslą orientuotas organizacines struktūras. Organizacijos sudarytame šalių reitinge Lietuva priskiriama prie šalių, kurios galėtų suteikti gerokai daugiau galių

universitetams, ypač plėtojant mokslinius tyrimus.

Pavyzdžiui, atliktas tyrimas (Hoareau, Ritzen, Marconi, 2012) parodė, kad 2008 metais Lietuvos universitetai, palyginti su kitomis šalimis, turėjo daug mažiau finansinės autonomijos, šiek tiek mažiau politinės autonomijos ir kiek daugiau nei vidutiniškai organizacinės autonomijos. Kitais metais Lietuvos Vyriausybė reformavo universitetų valdymą. 2009 metais priimtas Mokslo ir studijų įstatymas perskirstė universitetų senatų ir tarybų galias. Pagal šį įstatymo variantą išorinius tarybų narius parenka Lietuvos aukštojo mokslo taryba ir skiria švietimo ir mokslo ministras (tarybą sudaro nuo devynių iki vienuolikos narių: keturi arba penki akademinės bendruomenės nariai, keturi arba penki išoriniai nariai ir vienas studentų atstovas). Rektoriaus skyrimo, strateginio planavimo, biudžeto sudarymo, struktūrinės pertvarkos ir kitų svarbių sprendimų priėmimo teisė buvo perduota taryboms, o senatams paliktas tik akademinų reikalų sprendimas (Lietuvos Respublikos Seimas, 2009). Tačiau 2011 metais Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nusprendė, kad šie pakeitimai prieštarauja akademinės autonomijos principams ir būtina atlikti įstatymo pataisas (Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2011). Po šio sprendimo senatų turėtos galios buvo iš dalies sugražintos.

Manome, kad Lietuvos universitetai galėtų sudaryti mažesnes universitetų tarybas vien iš išorinių narių ir iš ne daugiau kaip penkių–septynių asmenų. Danijos, Nyderlandų ir Suomijos aukštojo mokslo sistemose tai itin pasiteisino. Tarybos nariai parenkami iš visų socialinio gyvenimo sričių, išskyrus politiką ir mokslą, ir yra reikšmin-

gi visuomenės atstovai – pramonininkai, teisininkai, gydymo įstaigų vadovai ir kt. Taryba skiria universitetų vadovybę, tačiau universitetai yra visiškai nepriklausomi – organizaciniu, finansiniu, studijų programų sudarymo ir vykdymo požiūriu.

Šiuo metu Lietuvos aukštojo mokslo finansavimas nėra pakankamas, kad būtų išlaikyti kvalifikuoti dėstytojai ir sudarytos kokybiškos sąlygos kvalifikuotam dėstytojų darbui su studentais. Lietuvos Konstitucija užtikrina nemokamas studijas gerai besimokantiems valstybinių aukštųjų mokyklų studentams. Tačiau studijų įmokos, derinant jas su studentų paskolų sistema, galėtų pagerinti aukštųjų mokyklų finansavimą, kartu neužkertant kelio studijuoti mažiau privilegijuotų socialinių sluoksnių atstovams. Socialinių paskolų palūkanos mažos, absolventai moka ne daugiau kaip penkis ar dešimt procentų savo pajamų, o po penkiolikos metų paskola nurašoma. Australijos ir Jungtinės Karalystės pavyzdžiai rodo, kad, studijų įmokas derinant su socialinių paskolų sistema, studentų iš mažiau privilegijuotų sluoksnių dalis nemažėja.

Mokslo finansavimą taip pat reglamentuoja 2009 metų Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas. Siekiama paskirstyti penkiasdešimt procentų lėšų konkursinio finansavimo būdu (2010 metais konkursinio finansavimo būdu buvo paskirstyta 26 procentai lėšų). Palyginti su kitomis šalimis, mokslui skiriama BVP dalis yra maža. Moksliniai tyrimai nėra koncentruojami tose srityse, kur Lietuva galėtų būti sąlygiškai konkurecinga, pavyzdžiui, biotechnologijų ar jūriniuose moksluose. Studijuojančių aukštosiose mokyklose ir įgijusių aukštojo mokslo diplomą procentas Lietuvoje yra aukštesnis

už Europos vidurkį. Kita vertus, užsieniečių, studijuojančių Lietuvoje, procentas yra nedidelis (1,3 procento, o Europos vidurkis yra 5,9 procento). Šis skaičius apima ir užsienio studentus, atvykusius į Lietuvą tuomet, kai Humanitarinis universitetas 2003 metais iš Baltarusijos persikėlė į Vilnių. 2010 metais 84,8 procento absolventų įsidarbino per trejus metus po aukštosios mokyklos baigimo. Tai daugiau negu Europos vidurkis, kuris yra 82,9 procento. Tais pačiais metais aukštąsias mokyklas baigė 22,4 procento visų studijavusių studentų (tai taip pat aukščiau už Europos vidurkį, kuris yra 21,2 procento). Pagal šiuos rodiklius Lietuva atrodo gerai. Deja, mokslinių tyrimų srityje Lietuva yra gerokai žemiau Europos vidurkio pagal visus organizacijos „Didesnių galių suteikimas Europos universitetams“ nustatytus universitetinių aukštųjų mokyklų mokslingumo rodiklius. Tai matoma pagal tokius rodiklius: Lietuvos universitetų nėra tarp geriausių Jiao Tong reitingo pasaulio aukštųjų mokyklų, publikacijų skaičius geriausiose mokslo žurnaluose, Marie Curie stipendijų skaičius, bendradarbiavimas su privačiu sektoriumi ir Europos mokslo tarybos skiriamas konkursinis finansavimas.

Palyginti su kitomis Europos šalimis, Lietuvoje mažas darbo produktyvumas (šiek tiek daugiau negu 50 proc. vidurkio), mažas intelektinės veiklos darbuotojų procentas, atitinkamai mažas BVP, sukuriama vienam gyventojui, procentas (maždaug trečdalis vidurkio). Iš dalies tai galėtų būti aiškinama žemu universitetų mokslingumo lygiu. Mūsų manymu, turėtų būti stiprinami Švietimo ir mokslo ministerijos ir ekonominių subjektų ryšiai. Turi būti dėdama pastangų priartinti Lietuvos mokslą prie pasaulinio lygio. Tam gali prireikti

papildomų investicijų. Reikėtų skirti dalį Europos sanglaudos ir struktūrinių fondų lėšų. Universitetai savo ruožtu turėtų siekti efektyvesnių studijų. Lietuvos aukštajam mokslui kyla iššūkis orientotis ne vien į tai, ko reikia visuomenei, turint omenyje absolventų kompetencijas ir mokslinių tyrimų rezultatus, bet ir į tai, kaip to pasiekti ribotais ištekliais. Visuotinės atviros prieigos studijos gali daug prisidėti prie studijų efektyvumo didinimo. Suprantama, kad revoliucinė pertvarka yra ne tik universitetų struktūros pertvarkymas, orientuojantis į dvidešimt pirmajam amžiui būtinas kompetencijas, bet ir visuotinių atviros prieigos studijų įdiegimas jungtinių programų ar kitomis formomis.

Aukštojo mokslo sistemos diversifikavimas ir internacionalizavimas

Lietuvos aukštojo mokslo sistema turi būti diversifikuota taip, kad potencialūs studentų gebėjimai derėtų su tuo, ką siūlo universitetai. Kontinentinėje Europoje aukštojo mokslo tapimo masiniu procesas sudarė sąlygas tam, kad visos aukštosios mokyklos būtų imtos traktuoti daugmaž vienodai. Tai leido patenkinti kolegijų aspiracijas kokybės sąskaita, o tradiciniai universitetai pasinaudojo aukštojo mokslo plėtra, padidindami studentų skaičių ir atitinkamai pritaikę jiems žemesnius standartus. Šiuo požiūriu Lietuva susiduria su rimtu iššūkiu, nes aukštojo mokslo sistemos diferencijavimą sunku įgyvendinti tokioje politinėje aplinkoje, kai daugelis interesų grupių baiminasi, jog tai gali būti jiems nenaudinga.

Europa didžiuojasi tautų, pasižymičių skirtingomis kultūromis ir dažniausiai turinčių savo kalbą, įvairove. Ši įvairovė sudaro Europos Bendrijos pagrindą ir turi

būti išsaugota. Tuo pačiu metu esame vieno pasaulio dalis ir turime laisvai bendrauti Europoje bei efektyviai komunikuoti su likusiu pasauliu. Tyrimai rodo, kad Europoje beveik aštuoniasdešimt procentų absolventų tikisi dirbti tarptautinėje terpėje (Ritzen, 2010). Tai reiškia, kad bent kartą per dieną jie turės bendrauti su kitų šalių atstovais, kalbančiais kitomis kalbomis. Todėl tenka vartoti anglų kalbą (naująją *lingua franca*), bent jau magistro studijų programose ir kai kuriose į tarptautiskumą orientuotose bakalauro studijose. Tam būsimuosius studentus turėtų parengti vidurinės mokyklos. Užtuot leidę politiniam ir ekonominiam bendradarbiavimui skirtus pinigus vertėjavimui, privalome parengti absolventus, kurie, be gimtosios kalbos, laisvai šnekėtų anglų kalba. Intensyvesnis anglų kalbos diegimas universitetinėse studijose svarbus ir tuo, kad leidžia sėkmingiau vykdyti dėstytojų ir studentų mainus bei labiau paskatintų užsienio šalių jaunimą studijuoti Lietuvoje. Gana žemas užsieniečių, studijuojančių Lietuvoje, procentas, palyginti su kitomis Europos Sąjungos narėmis, rodo, kad šalies aukštųjų mokyklų vykdomų studijų internacionalizavimo galimybės dar toli gražu nėra išsemtos.

LITERATŪRA

Empower European Universities (2010). *Manifesto*. Prieiga internete: <http://empowereu.org/manifesto/> [žiūrėta 2014-05-21].

Empower European Universities (2012). *The State of University Policy for Progress in Europe. Country Reports*. Prieiga internete: http://empowereu.org/wp-content/uploads/2010/12/EEU_Country-reports_Dec2012.pdf [žiūrėta 2014-05-21].

Hoareau, C.; Ritzen, J.; Marconi, G. (2012). *The State of University Policy for Progress in Europe*.

Išvados

1. Nevyriausybinės organizacijos „Didėnių galių suteikimas universitetams“ atliktas tyrimas parodė, kad Lietuvos universitetai, palyginti su kitų šalių universitetais, turėjo daug mažiau finansinės autonomijos, šiek tiek mažiau politinės autonomijos ir kiek daugiau nei vidutiniškai organizacinės autonomijos.
2. Šiuo metu Lietuvos aukštojo mokslo finansavimas nėra pakankamas. Todėl Lietuvos aukštajam mokslui kykla iššūkis orientuotis ne vien į tai, ko reikia visuomenei, bet ir į tai, kaip to pasiekti ribotais ištekliais.
3. Lietuvos aukštojo mokslo sistema turi būti diversifikuota taip, kad potencialūs studentų gebėjimai derėtų su tuo, ką siūlo universitetai.
4. Aukštųjų mokyklų absolventai turės konkuruoti tarptautinėje darbo rinkoje. Todėl Lietuvos aukštosios mokyklos turi rengti absolventus, kurie, be gimtosios kalbos, laisvai šnekėtų anglų kalba.
5. Intensyvesnis anglų kalbos diegimas universitetinėse studijose leistų sėkmingiau vykdyti dėstytojų ir studentų mainus bei labiau paskatintų užsienio šalių jaunimą studijuoti Lietuvoje.

Prieiga internete: <http://ftp.iza.org/pp51.pdf> [žiūrėta 2014-05-21].

Kuodis, R. (2008). *Lietuvos ekonomikos transformacija 1990–2008 metais: etapai ir pagrindinės ekonominės politikos klaidos*. Komentaras parengtas pagal pranešimą, skaitytą 2008 m. gruodžio 2 d. Lietuvos mokslų akademijoje vykusioje mokslinėje konferencijoje „Sąjūdžio vertybės ir likimai“. [žiūrėta 2014-05-21]. Prieiga internete: http://neris.mii.lt/~ekonomika/Econlib/Kuodis_2009h.pdf

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (2011) *Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo (2009 m. balandžio 30 d. redakcija) nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. 2011 m. gruodžio 22 d.* Prieiga internete: <http://www.lrkt.lt/dokumentai/2011/n111222.htm> [žiūrėta 2015-05-21].

Lietuvos Respublikos Seimas (2009) *Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas*. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=343430&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2014-05-21].

Ritzen, J. (2010). *A Chance for European Universities*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

CHALLENGES FOR UNIVERSITY POLICY IN LITHUANIA

Jo Ritzen, Rimantas Želvys

S u m m a r y

Following its newly won independence, Lithuania at first experienced a substantial decline in the per capita GDP. However, from there on Lithuania has been part of the “convergence” machine of the European Union, meaning that its economic growth rates are much higher than those of the richer European countries. However, if Lithuania wants a convergence to continue, then a serious overhaul of the system of higher education is required. It should focus on the employability of graduates. Universities can only engage in this overhaul if they are empowered – financially and managerially.

The labour market has drastically changed over recent decades in all countries. The supply of graduates increased markedly, yet the demand increased faster, with the result that in most countries graduates have had a larger wage increase and a lower relative unemployment than those with less education. Under the cloak of increased demand for graduates, there is also a shift in the types of traits graduates need in order to function well in society. So how best to reinvent universities, to take on board the principle of graduates with the twenty-first-century skills as their prime output? Lithuania should have its own strategy, and it will not be easy to get it implemented, because educational change is perhaps among the most difficult to achieve.

Continental European higher education is for the most part publicly provided and financed. The role of government in determining the organisation and performance of universities has been the focus of the NGO *Empower European Universities*, which has compared thirty-two European countries. The study found that in 2008, in comparison with the other countries, Lithuanian universities had much less financial autonomy, a slightly lower level of policy autonomy, and higher than average

organisational autonomy. Funding in the Lithuanian higher education is currently insufficient to retain qualified teachers and to provide sufficient room for student–teacher interaction. Research funding as a percentage of GDP is low when compared internationally. Lithuanian rates of participation in higher education, and of graduation, are above the European average, but the percentage of foreign students is low (1.3 per cent with a European average of 5.9 per cent). Some 84.8 per cent of graduates were employed within three years of graduation in 2010. This is above the European average of 82.9 per cent. 22.4 per cent of the enrolled students graduated in 2010 (above the European average of 21.2 per cent). On these measures Lithuania does well. This is a marked contrast to its academic research, which is far below the European average according to all parameters we have introduced. These include the presence of Lithuanian universities among the top five hundred in the Jiao Tong ranking, the number of publications in top journals, the number of Marie Curie fellows, cooperation with the private sector, and ERC awards. Lithuania has a low level of labour productivity (a little more than half the average European level), a low percentage of knowledge workers and a corresponding low GDP per capita. This is likely to be in part due to the low level of university research.

Our policy recommendation is that the ties between the ministries of education and science and of economic affairs should be strengthened. A serious attempt should be made to bring Lithuanian research up to world standards. The latter may require a considerable increase in investment. The challenge for Lithuanian higher education is to be more focused not only on what society needs in terms of graduate skills and in research but also on how

this can be done with the limited resources available. The Lithuanian system of higher education should be diversified so as to match students' potential talents with the university offerings. In Europe, almost eighty per cent of graduates feel that they work in an international environment. This calls for English to be used at least in Masters programmes, as well as for some internationally oriented Bachelor

studies. Rather than spend money in political and economic cooperation on translators, we need to produce graduates who are fluent in English next to their mother tongue. A wider usage of the English language in university studies will create more favourable conditions for teacher and student exchange and will encourage young people from abroad to enter Lithuanian universities.

Įteikta 2014 05 23
Priimta 2014 06 14